

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam
Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In
Qvibvs Singvlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo
Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Capvt III. De gradibus supernaturalis luminis, sive Contemplationis, ut à
dono intellectus, seu sapientiæ procedit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38621

tanquam rustici & artifices, qui corporibus rudimentis insunt, & corpori necessaria ministrant. Hec ille.

Horum civium numerum, sive triplicem animam vim, quam ipse ex mente Philosophorum appellat sensualem, rationalem, & intellectualem, Richardus de S. Viatore in tres partes sive vires distribuit, nempe imaginationem, rationem, & intellectum, sive intelligentiam: comparat enim ille hominis animam non tam civitati, quam orbis, laio quidem & amplius, ac in ipso tres caelos, juxta illas tres vires constituit, monensque ac invitans nos ad nostri ipsorum cognitionem & contemplationem, lib. 3. de contempl. cap. 8. ubi sic scribit: *Soli spirituales digni inventi sunt, qui videant opera DEI & mirabilia eius in profundo. In hoc*

Tres animae vires tribus calis comparatur: & quare ratione?

sane profundo invenies multa suspenda & admiratione digna: ibi invenire licet alium quemdam orbem, latum quidem & amplum, & aliam quamdam plenitudinem orbis terrarum. Ibi sua quadam terra suum habet calum; nec unum tantum, sed secundum primum, & tertium post primum & secundum. Et ut hoc triplex calum congrua possumus distinctione discernere, primum dicatur imaginale, secundum rationale, tertium intellectuale. Teneatque imaginatio vicem primi calis, ratio secundae intelligentiae vicem tertii. Et horum quidem primum, ceterorum comparatione grossum quiddam atque corpulentum, & suo quodam modo palpabile atque corporeum, eo quod sit imaginarium atque phantasticum, post se retrahens & in secretis formis & similitudinibus rerum corporaliū. Reliqua verò duo hujusmodi comparatione admodum subtilia, & omnino incorporea, & ab eius consuetudine multum longinqua. Sic sane calum hoc exterius, quod nos dicimus Firmamentum, absque ulla dubitatione constat esse visibile atque corporeum, & ipsum quidem primum, & omnium infimum.

Quod autem est terra ad hoc visibile calum, hoc est sensus corporeus ad illud internum phantasticum & imaginarium calum. Nam sicut hoc visibile calum omnium quae terra gignit atque nutrit multitudinem finis sui magnitudine comprehendit, sic omnium quae sensus attingit appetitus suggerit, similitudines intrasuum suum imaginatio includit. In primo itaque calo continentur omnium visibilium imagines & similitudines: ad secundum verò pertinent visibilia omnium rationes, definitiones, & invisibilium investigationes: ad tertium autem spectant spirituum ipsorum etiam divinarum comprehensiones & contemplationes. Hec Richardus.

In his igitur tribus calis, qui in amplissimo interioris hominis orbe latent, (quorum etiam antea meminerat S. Augustinus 12. super Genesim ad litteram) tres hierarchiae a nobis inferius constitutae ac stabiliendae sunt, ita ut quaelibet in proprio calo, quasi in nativo loco residens, in DEUM opt. max. contemplationis figat obitum.

Eadem vires, in sex quasi gradus distinctione?

Doctores verò mystici, majoris claritatis & distinctionis gratia, in sex gradus praedictas animae vires partiti sunt, nempe sensum, imaginationem, rationem, intellectum, intelligentiam; & apicem mentis, seu synteresis scintillam. Quos gradus breviter attingit divus Bonaventura cap. 1. Itinerar. mentis in DEUM: & quia loquitur tantum de gradibus, quibus per contemplationem in DEUM ascendimus, nullam fecit de voluntate mentionem. Et quamvis D. Thomas 1. part. q. 79. art. 8. & 10. ceterique periti Philosophi, rationem, intellectum, & intelligentiam non esse diversas potentias merito contendunt, admittunt tamen esse diversos actus, sive gradus intellectus: adducitque D. Thomas pro hac sententia Auctorem libri de

spiritu & anima, dicentem: Cum ab inferioribus ad superiora ascendimus prius occurrat sensus, deinde ratio, postea intellectus, & postea intelligentia, quam etiam fuisse sententiam Boetii docet. Hoc igitur gradus breviter explicabimus.

Vires superiores animae incorruptibiles & immortales, quibus ipsa DEO immediate coniungitur sicut objecto, sunt intellectus & voluntas, quibus contemplando & diligendo ipsi insigunt DEO. Porro vis intellectiva, in quantum est divinitas, dicitur: in quantum est simplici apprehensione intuitiva, dicitur intellectus: in quantum verò est divinitatis & divinarum contemplativa per simplicem apprehensionem, dicitur simplex intelligentia, ut bene adnotavit Richardus lib. 1. de contempl. cap. 9. illis verbis: *Simplicem intelligentiam dico, quae est sine officio rationis, per se verò, quae sine incursione imaginationis. Voluntas etiam, seu vis appetendi & volendi, in quantum est appetitiva seu volitiva boni intellecti, dicitur voluntas: in quantum verò habet respectum ad summum divinum quod bonum, dicitur apex principalis affectivae potentiae. Praeterea secundum D. Thomam 1. part. quest. 79. art. 12. in ratione speculativa est quidam habitus animae concreatus, quo principia prima in speculabilibus naturaliter, terminis intellectis sine discursu, mox cinnoscunt, ex quibus principiis procedit ratio ad notitiam conclusionum. Talia principia sunt haec & similia: Totum majus est sua parte. De quolibet est affirmatio, vel negatio. Et hic habitus proprie vocatur intellectus.*

In ratione verò practica alius est habitus concreatus animae, quo prima principia in operabilibus naturaliter cognoscit: ut quod DEO sit obediendum, bonum malo preferendum, & similia. Et hic habitus secundum D. Thomam. 1. part. quest. 79. art. 12. vocatur synteresis, quae naturaliter movet stimulatque ad bonum, & malo remurmurat. Estque illud naturale judicatorium, in quo secundum D. Augustinum universa lumen naturalis principia scripta sunt, & semina victuorum vera & incommutabilia. Et haec synteresis interdum nominat habitum tantum, interdum potentiam simul cum habitu, & spectat ad intellectum practicum, secundum D. Thomam ubi supra.

Hanc ergo mentis synteresim Doctores mystici merito appellant superiorem scintillam rationis, seu intelligentiae, quae ab eis scintilla appellatur propter splendorem cognitionis, & ardorem inclinationis ad bonum: nam semper nata est in superioribus figi, & ad divina elevari, ad bona movens & stimulans, & mala abhorrens. Haec in principiis practicis non errat, & in nullo hominum unquam extorreo extinguitur: in ea etiam non est peccatum, sed per eam forsitur anima quemdam respectum ad DEUM immediatum, quo capax est ab ipso immediate & directe tangi, irradiari, & inflammari. Quam fuisse aliquorum sententiam, docet D. Thomas, ubi supra. Quidam, inquit, posuerunt synteresim esse quamdam potentiam ratione altiore. Hec ille. Ob has etiam causas interdum haec synteresis a Mysticis etiam dicitur apex mentis.

CAPVT III.

De gradibus supernaturalis luminis, sive Contemplationis, ut à dono intellectus, seu sapientia procedit.

HACTENVIS de subiecto supernaturalis contemplationis diximus. Haec autem eo vocabitur

Quæ sit bilior perfectior quæ judicatur, quod in nobiliori a-
nime parte recipitur aut subiectatur. Quare sub-
limior illa erit contemplatio, quæ à ratione, cæ-
quæ ab imaginatione aut sensu procedit; & quæ
intelligentiâ percipitur, illâ quæ ratione aut ima-
ginatione comprehenditur.

Si verò de exteriori cognitionis principio, DEO
scilicet, loquamur tunc eo sublimior ac altior erit
contemplatio, quod ab excellentiori causa fuerit
profecta. Et quia DEUS, quantum ad præsens
propositum attinet, non uniformiter nec una ra-
tione influit in plures iustorum mentes, idcirco se-
cundum istius influxus varietatem ac perfectionis
gradus metienda erit infusa contemplationis per-
fectio. Influxus autem DEI secundum ejus la-
tissimam considerationem dupliciter contingit.
Aut enim influit mediis Spiritus sancti donorum
habitus; & tunc perspecta illius doni à quo pro-
cedit nobilitas, crescit aut imminuitur in effe-
ctu, hoc est in ipsa actione contemplationis gra-
dum perfectio.

In quolibet autem Spiritus sancti dono tres in-
veniuntur actionum sive operationum gradus:
Infimus, quando operatio illius doni principaliter
media imaginatione contingit, (loquimur nunc
de donis speculativis, videlicet intellectus & sa-
pientia, qui potissimum ad contemplationem or-
dinantur.) Medius, quando doni operatio in ra-
tione recipitur, Supremus, quando suprema ho-
minis portio, intelligentia videlicet, sive apex
mentis ut alii volunt, illustratur. Quæ omnia ex-
emplis inferius adducendis fient clariora.

Aliquando verò DEUS immediatè per se ipsum
mentem illustrat ac irradiat, veluti in Prophetia
contingit, quæ operatio divinor est præcedente,
& reduci solet ad aliquod genus gratiarum, quæ
gratias datur à Theologis communiter nancupan-
tur: de quibus Apostol. 1. Cor. 10. Alij, inquit,
datur per spiritum sermo sapientia, alij sermo scien-
tia, alij gratia sanitatum, alij operatio virtutum,
&c.

Quæ ut plenius intelligantur, triplicem esse co-
gnitionis nobis à Deo infusæ gradum, ut auctor
est D. Bonaventura de myst. Theolog. ex compa-
ratione ad solis radios prænosse oportet. Sicut e-
nim claritas solis tribus modis percipitur: Primo,
in objecto, ut in pariete, ligno, vel alio materiali
objecto, sole inquam splendens super aliquod
horam; Secundo, in radiis ipsi solaribus existen-
tibus in aëre; Tertio, in seipso, id est, in globo vel
rota solari; sic divinæ lucis radii mentibus huma-
nis tripliciter se manifestant, quod etiam exemplo
ignis Opuse. 61. declarat D. Thomas, qui in ma-
teria tetra est carbo in aëre, flamma in propria
sphaera, ignis.

Præscire deinde oportebit, contemplationem
supernaturalem, de qua in præfati sermonem in-
stitimus, præcipuè à dono intellectus promana-
re: est enim donum hoc latissimum & nobilissi-
mum, omnem quæ de Deo in hac vita haberi po-
tèst contemplationem comprehendens: nam ut re-
ctè inquit D. Bonaventura Tom. 1. de donis Spiritus
sancti, cap. 3. & 4. de dono intellectus, hoc donum
se extendit ad omnes veritates necessarias ad salutem,
quæ sunt nobis abscondita, & quasi velata tam in re-
rum naturis sensibilibus, quam Scripturæ sive in divi-
nis Sacramentis & figuris, donec ingrediamur ad ve-
ritatis puras illuminationes & contemplationes. Puræ
autem veritatis illuminationes, inquit ille, sunt,
quando veritas sine imaginibus & figuris per semetip-
sam percipitur. Item Spiritus sanctus per donum in-
tellectus facit nos penetrare & contemplari omnia ve-

Thom. à Jesu Oper. Tom. II.

lamina Veritatis incarnata, & Veritatis etiam in-
creata.

Divus etiam Thomas 2. 2. quæst. 8. artic. 1.
inquit, proprium esse doni intellectus, sub accidentibus
naturæ rei substantialis, sub verbis significata ver-
borum, sub similitudinibus & figuris latentem verita-
tem, & in causis effectus latentes, & è converso, con-
templari. ubi Cajetanus, explicans mentem D.
Thomæ, ita scribit: Retine senarium numerum eo-
rum, in quibus & quæ legere facit donum intellectus;
hæc siquidem omnia comprehendere videntur, quæ in-
tellectus per Fidei donum penetrare potest: nam vel in
accidentibus, vel verbis, vel figuris seu similibus, vel sen-
sibilibus, vel effectibus, vel causis latent quæcumque, latet;
adeo ut nil prætermisum occurrat. Extendit se donum in-
tellectus ad penetrandum omnia ad quæcumque judi-
canda vel applicanda, sapientia & scientia & consili-
um se extendunt, & rursus ad omnia quibus Fides as-
sentitur. hæc Cajetanus.

Ex quibus non obscure colligitur, nihil latere
eorum, quæ Fidei sunt, lumen hoc supernaturale
intellectus: extendit enim se ad contemplandum
ea omnia, quæ in DEO ex creaturis, ex Scripturis,
ex Veritate incarnata possunt cognosci: deinde
sine creaturarum scala immediatè Veritatem in-
creatam, & mysteria beatissimæ Trinitatis abscon-
dita, ea luce & claritate, quæ in hac vita permitti-
tur, intrinsecus. Unde fit, ut irradiationes divinæ,
quibus contemplativi cælestibus insistant theoriis,
sive mediare per creaturas, aut sensibilia alia si-
gna, sive immediatè ad contemplationem assur-
gant, ab intellectu dono promanent.

Est enim triplex Dei cognitio, ut D. Bonaven-
tura de myst. Theol. cap. 3. part. 4. philosopha-
tur. Una, quæ per speculum creaturarum sensi-
bilium, ad cognitionem invisibilium ascendit, & ponitur.
Alia, quæ intelligentiæ exercitio per immersionem
spiritualium radiorum doceat primam causam per-
fectè cognoscere, de qua D. Augustinus in lib. de
Magist. & ver. Relig. sæpe facit mentionem. Alia
verò est istis multo excellentior, per amorem ar-
dentissimum unitivum, quæ actualiter, sine omni
medio animum disponente ardentissime facit in-
dilectum suis extensionibus sursum activis con-
furgere, quæ mystica Theologia dicitur, quæ confur-
rectio per ignorantiam dicitur, quia remotio om-
nis imaginationis & rationis actus, per unionem
ardentissimi amoris id sentit in præfati, quod in-
telligentia capere non sufficit.

Hæc triplici cognitione omnis quæ de DEO
haberi potest cognitio comprehenditur, & secun-
dum quemlibet horum graduum ab intellectu
dono, si contemplatio sit supernaturalis, prove-
nire debet, quæ aperta est sententia D. Thomæ.
Nam de prima & secunda specie cognitionis ex-
pressè loquitur 2. 2. quæst. 8. ubi supra. De tertia
verò, quæ per amorem ardentissimum confurgit,
quod idem est, ac per negationem & remotionem,
secundum celebrem D. Dionysii sententiâ,
(de qua nos infra Tertia hierarchia de mystica
Theologia latius differentes, dicemus.) D. Tho-
mas scribit 2. 2. ubi supra art. 7. & in 3. dist. 34.
q. 1. art. 4. ubi docet, proprium effectum doni in-
tellectus esse, nudare & purgare animam non tam
à vitiis & illecebris, quam ab erroribus, phan-
tasmibus, & spiritualibus formis, ut spiritualia (ut
art. 2. prosequitur) quasi nuda veritate capiantur
supra humanum modum: & hoc, inquit, facit
donum intellectus. Et dist. 35. quæst. 2. art. 2. q.
2. ita scribit: In statu ergo viæ intellectus ingreditur
ad spiritualia, maxime ad divina, primo modo. (id
est, per viam remotionis.) Et post pauca: Et ad

I 3

boc

hoc pervenit Moyses, qui dicitur intrasse ad caliginē in qua DEVS erat. Exod. 19. & propter hoc etiam, quantum ad statum viæ, mundicia ponitur in sexta Beatitude, quæ pertinet ad depurationem intellectus à corporalibus. Hæc D. Thomas. Ex quibus consequitur, donum intellectus humanam mentem divinitus illustrare ad divina conspicienda, non solum in rebus sensibilibus aut signis, qui est primus gradus; aut intelligibilibus formis, quibus DEVS in attributis & perfectionibus positis, quales sunt bonitas, sapientia, iustitia, &c. cognoscitur, quæ pertinent ad secundum: verum etiam, ut ad perfectiorem DEI cognitionem, quæ per remotionem aut negationem dicitur, contemplando assurgamus, quæ mystica Theologia siue pura contemplatio vocatur, quæ supremum sibi vendicat locum.

Illud quoque notandum occurrit, quoddam intellectus dono omne genus contemplationis, quod supernaturaliter evenire possit, attribui 9; non tamen ab intellectus consortio sapientiæ donum nobilissimum excludimus: quia cum hæc contemplatio, ut supponimus, infusa & supernaturalis sit, ac ab amore Dei procedat, ut Cap. 1. adnotavimus, sit ut simul sapientiæ donum ut plurimum cum intellectu concurrat. Nam quæ intellectus penetrat & intelligit, sapientia gultat ac percipit cum delectatione.

CAP V T IV.

Triplex Contemplationis gradus, à triplici doni intellectus irradiatione dimanans.

HIS igitur præmissis, juxta triplicem radiorum doni intellectus, nempe in objecto materiali, in radiis solaribus, aut in ipso g. obo caelesti, triplicem etiam doni intellectus irradiationem debemus distinguere. Primò, quando Spiritus sanctus medio hoc dono mentem illustrans, facit eam contemplari ex creaturis sensibilibus Creatoris potentiam, sapientiam, ac infinitam bonitatem. Nominem autem *creaturarum* intelligi omnia ista sensibilia, quibus manu docemur ad intuendas DEI mirabiles perfectiones, quales inquam sunt mundus iste sensibilis, tam major quam minor, homo scilicet microcosmos mentis nuncupatus, & omnia quæ in eo continentur. Scripturæ sacræ, Veritas incarnata, & alia similia quæ corporalia sunt, vel ad illa reducuntur. Iste verò est infimus gradus doni intellectus, & qui in imaginatione tamquam in primo cælo siue animæ regione præcipue consistit, quia ab his quæ imaginatio concipit, mens erigitur, & veluti gradibus ad superiora conscendit; de quo inferius plenius dicemus.

Secundò, Medio Spiritus sancti dono, divinus contemplationis radius in intellectu quasi immediatè recipitur ac fulget, quo mens contemplantis, semò à imaginationis manuductione suspensa, invisibilia & æterna contemplatur. Talia sunt illa quæ de Divinitatis natura, & illa simplicis essentiae unitate, ac de beatissima Trinitate Fide credimus, & divinarum Scripturarum auctoritate probabamus. Et sicut per solares radios in æthere resplendentes oculus materialis ad solis contemplationem erigitur; sic oculus intellectualis per immisos radios à Sole iustitiæ, non per aliquam creaturam, sensibilem scientiam, aut industriam humanam, sed per Fidei & intellectus radium ad supercaelestium secretorum agnitionem

elevatur. Hinc B. Dionysius ad Timotheum scribens ait: *Verte te ad divinum radium.* quasi diceret, Non quæras alium Doctorem, nec aliud exemplar assumas ad divina percipienda, sed in te ipsum ingredere, & elevando omnes vires tuas super creata omnia, per radios tibi desuper infusus ad contemplationem divinorum te extendas. Spectat verò etiam iste cognitionis gradus ad donum intellectus, in quantum per ipsum, DEUM in intelligibilibus & spiritualibus imaginibus ac speciebus contemplamur; reside quæ in secundo cælo, siue animæ regione.

Tertiò denique, Claritas ista siue radius celestis contemplativorum mentibus plenius manifestatur, quod dupliciter fieri coningit. Primò, Quando doni intellectus illustratione ad puram DEI contemplationem sine ulla seculi phantasmatum admixtione sublimamur; aut quando divinam ingressi caliginem, DEI incomprehensibilem lucem oculis caligantibus contemplamur. Secundò, Quando DEUM per intimam, ineffabilem, & fructivam unionem animæ illapsum, quod nunquam sine ecstasi fieri contingit, eminentiori modo quam à creatura mortali concipi possit intuemur, quæ DEI cognitio siue contemplatio omnibus aliis meritis à Mylicis iudicatur superior ac nobilior; in ea enim, ut inferius latius annorabimus, huius vitæ felicitas sua est ac futuræ gloriæ inchoatio: ibi enim anima ingressa ipsam divini solis sphaeram, non tam per solares radios menti immisos, quam Deum in seipso & per seipsum suavitè gustare ac quasi contectare incipit. Hæc verò nobilissima & pura contemplatio in tertio cælo ac suprema animæ regione convertitur.

Hic igitur triplex gradus cognitionis, est illa vitæ trium dierum in solitudine. Hæc triplex illuminatio unius diei, & prima est sicut vespere, secunda sicut manè, tertia sicut meridies. Hæc denique triplicem respicit rerum existentiam, scilicet in materia sensibili, in intelligentia, & in essentia divina. Secundum ergo triplicem hunc intellectus doni gradum, (nempe infimum, medium & supremum: quorum primus ad imaginationem præcipue; secundus ad intellectum, qui non tam purè ac nudè veritates contemplatur ac solet intelligentia, pertinet; tertius ac supremus in pura intelligentia & mentis apice, quæ DEUM oculo puro & simplici, sine phantasmatum incursione, vel saltem tam parva ac tenui eorum expressione, ut percipi vix queat, recipitur) triplicem contemplativorum hierarchiam siue calum distinguimus. Prima & infima ad primum & infimum doni intellectus gradum; secunda & tertia ad secundum & tertium, hoc est supremum contemplationis gradum erunt reducendæ: de quibus infra suo ordine differemus.

Hæc demum triplex hierarchia, seu potius contemplationis supernaturalis gradus, ad tres iustorum status, *Incipientium, Proficientium, & Perfectorum*, meritis reducuntur: distinguimus enim in Libro de oratione supernaturali tres vias supernaturales: in prima, quam *purgativam supernaturalem* vocavimus, *Incipientes*: in secunda, quæ *illuminativa supernaturalis* dicitur, *Proficientes*; in tertia, quæ *unitiva* etiam *supernaturalis* nomen vendicat, *Perfecti*, quasi veterani milites recensentur.

Horum verò trium statuum, ut ibi plenius annotavimus, primus purgat, secundus illuminat, tertius perficit; qui sunt tres actus hierarchici, & Angelicæ hierarchiæ valde affines. In his ergo tribus statibus siue vitis constituitur à nobis contemplatio.